

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2482/2022

Datum rozhodnutí: 31. května 2023

Závěr: Osoby dotčené debatou o věcech veřejných (tzv. osoby veřejného zájmu) požívají ve vztahu ke kritice jejich činnosti zásadně nižší ochrany než osoby soukromé sféry. Osobou veřejného zájmu je v tomto smyslu osoba, jež vstoupila na veřejnou scénu. Veřejnost je oprávněna být o těchto osobách informována pro možnost posouzení způsobilosti jak odborné, tak morální, zastávat a náležitě obstarávat věci veřejné. Prezentace takových údajů a jejich případná kritika však musí souviset s veřejnou činností, kterou daná osoba vykonává. Věci veřejnou je (kromě veškeré agendy státních institucí a činnosti osob působících ve veřejném životě) v zásadě vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. veřejná činnost jednotlivých osob, mohou být veřejně posuzovány. Tzv. osobou veřejného zájmu je proto v zásadě každý, kdo hraje roli ve veřejném životě, včetně osob veřejného zájmu na základě svého chování, např. pokud taková osoba na sebe nejprve upozorní nějakým kontroverzním činem a posléze se k dané věci vyjadřuje do médií. Součástí diskuse o takové věci veřejného zájmu může být uvedení i takových (pravdivých) informací, které nemusí být dotčenou osobou vnímány pozitivně, nýbrž může se jednat i o informace, které se z jejího pohledu mohou jevit jako nepříjemné nebo zraňující.

Obsah: Spor byl veden o ochranu osobnosti právnické osoby. Soud prvního stupně žalobě zčásti vyhověl, když uložil žalované povinnost zveřejnit omluvu vůči žalobci, zčásti zamítl, pokud se žalobkyně domáhala povinnosti odstranit určitou reportáž z internetových stránek žalované, a dále pak pokud šlo o povinnost zdržet se informování veřejnosti o projektu žalobkyně. Odvolací soud naopak rozhodl tak, že zamítl žalobu ohledně povinnosti omluvit se a uložil povinnost odstranit reportáž v přesně specifikované části z internetových stránek. Dovodil, že žalovaná vytýkaným jednáním neoprávněně zasáhla

do pověsti žalobkyně ve smyslu ustanovení § 135 občanského zákoníku. V reportáži, jejímž předmětem byla kritika developerského projektu žalobkyně, byly zcela nepatřičně uvedeny informace, které sice nejsou nepravdivé, ale s projektem žalobkyně ani vzdáleně nesouvisí. Jednalo se o informace, že žalobkyně byla na Slovensku podezřelá z účasti na korupčním skandálu, že osoba spojená se žalobkyní byla v České republice vyšetřována protikorupční policií, že žalobkyně budovu prodala v roce 2016 čínské společnosti, včetně uvedení informací o této společnosti, a že zakladatelé žalobkyně získali počáteční kapitál dovozem textilních výrobků z Číny. Pro zveřejnění takových informací nebyl dle odvolacího soudu rozumný důvod, a tyto informace tak za daných okolností nejsou oprávněným výkonem práva na svobodu projevu ve smyslu § 135 odst. 2 občanského zákoníku. Odvolací soud proto považoval nárok na odstranění reportáže zčásti za částečně důvodný, přičemž nesouhlasil s tím, že odstraněním pouhé části reportáže by zbytek pozbyl smyslu. Žalovaná měla dbát, aby reportáž byla koncipována objektivně a vyváženě, a v případě nepřesnosti či neúplnosti reportáže je nezbytné posoudit, zda tyto nedostatky jsou v rámci celého kontextu toku a charakteru poskytovaných informací a také smyslu pořadu způsobilé ovlivnit objektivitu a vyváženost pořadu. Pokud účelem reportáže měla být kritika projektu žalobkyně, pak uvedením pouze účelově vybraných zavádějících informací o žalobkyni a její minulosti, úvahami o jejích možných politických vazbách a o možném dalším osudu kritizovaného projektu se žalovaná od tvrzeného účelu reportáže odklonila a v tomto rozsahu nelze spornou reportáž považovat za objektivně koncipovanou. Odstranění konkrétních částí reportáže nemělo dle odvolacího soudu zásadní význam pro zachování obsahu reportáže z pohledu její kritiky projektu žalobkyně. Žalovaná proti rozsudku podala dovolání, ve kterém namítala nesprávné právní posouzení otázky, zda uveřejnění předmětných nepravdivých skutkových tvrzení žalobkyní na straně jedné nebo pravdivých skutkových tvrzení na straně druhé žalovanou týkajících se developerského projektu žalobkyně představuje neoprávněně

zásah do pověsti žalobkyně. Žalovaná nevybočila z mezí ústavně zaručené svobody projevu ani z obecně uznávaných pravidel slušnosti. Žalovaná namítla, že předmětná reportáž reagovala na veřejnou debatu o urbanistickém rozvoji centra města, přičemž informovala veřejnost o plánovaném projektu žalobkyně. Vzhledem k tomu, že žalobkyně již realizovala jiný srovnatelně rozsáhlý developerský projekt, byl nesprávným názor odvolacího soudu, že pravdivé informace o tomto projektu s předmětem reportáže ani vzdáleně nesouvisí. Žalovaná dále namítla, že se jednalo o debatu o věcech veřejných, která požívá velmi silnou ochranu při posuzování podmínek deliktu neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby, a tudíž odvolací soud nesprávně zvážil konkurující si ústavně chráněné statky. Dovolací soud připustil dovolání k řešení otázky, zda uveřejnění předmětných skutkových tvrzení žalovanou, o nichž nebylo zjištěno, že by se jednalo o informace nepravdivé, týkajících se developerského projektu žalobkyně, představuje ne

oprávněný zásah do pověsti žalobkyně. Podle § 135 občanského zákoníku právnická osoba, která byla dotčena zpochybněním svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Stejná ochrana náleží právnické osobě proti tomu, kdo bez zákonného důvodu zasahuje do její pověsti nebo soukromí, ledaže se jedná o účely vědecké či umělecké nebo o tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství; ani takový zásah však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy právnické osoby. Ke vzniku deliktů z závazků z neoprávněného zásahu do pověsti právnické osoby musí být jako předpoklad odpovědnosti splněna (mimo jiné) podmínka existence konkrétního zásahu vůči pověsti právnické osoby. Musí zde proto existovat takové neoprávněné jednání žalovaného, jež je objektivně způsobilé zasáhnout do pověsti žalobce jako právnické osoby. Posuzování neoprávněnosti zásahu do pověsti právnické osoby je založeno na vzájemném poměrování střetávajících se ústavně zaručených práv, a to základního práva každého (tj. i osoby právnické) na zachování dobré pověsti dle čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a politického práva na svobodu projevu a na informace dle čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu

a Ústavního soudu přitom důsledně vychází ze zásady rovnosti uvedených ústavních práv, podle které žádné z těchto ústavně zaručených práv není samo o sobě nadřazeno druhému. Proto je třeba vždy vážit konkurující si ústavně chráněné statky s ohledem na konkrétně skutkově utvořený základ, a to v tom smyslu a tak, aby oba konkurující si statky byly v co největší míře zachovány, a nelze-li tomuto požadavku vyhovět, je třeba zdůvodnit zásah do jednoho z konkurujících si statků při uplatnění principů proporcionality. Pro oblast ochrany pověsti dotčené osoby (tj. včetně osob právnických) se uvedená zásada projevuje tím, že je třeba vždy zkoumat míru (intenzitu) tvrzeného porušení základního práva na ochranu dobré pověsti, a to v kontextu se svobodou projevu a s právem na informace a se zřetelem na požadavek proporcionality uplatňování těchto práv a jejich ochrany. Při posuzování otázky, zda jednání spočívající ve zveřejnění výroku způsobilého zasáhnout do pověsti právnické osoby je neoprávněné, je nutno dle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu rozlišovat, zda posuzovaný výrok má povahu skutkového tvrzení či hodnotícího úsudku (soudu). Skutkové tvrzení se opírá o fakt, o objektivně existující realitu, která je zjistitelná pomocí dokazování; pravdivost tvrzení je tedy ověřitelná. Proto pravdivá informace není v zásadě způsobilá zasáhnout do pověsti jiného, pokud není podána tak, že zkresluje skutečnost (aniž by však zároveň nemohla zasáhnout jiné osobní hodnoty dotčeného). Hodnotící úsudek (kritika) naopak vyjadřuje subjektivní názor svého původce, který k danému faktu zaujímá určitý postoj tak, že jej hodnotí z hlediska správnosti a přijatelnosti, a to na základě vlastních (subjektivních) kritérií. Hodnotící úsudek proto nelze jakkoli dokazovat, je však nutné zkoumat, zda se zakládá na pravdivé informaci, zda je forma jeho veřejné prezentace přiměřená a zda zásah do pověsti jiného je nevyhnutelným průvodním jevem výkonu kritiky, tedy zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby. Jde-li o tvrzený zásah do pověsti uveřejněním skutkového tvrzení, neoprávněným zásahem do práva na ochranu pověsti právnické osoby je v zásadě každé nepravdivé tvrzení nebo obvinění, které zasahuje její pověst. Každé zveřejnění nepravdivého údaje nicméně nemusí automaticky znamenat takovýto zásah, ten je dán pouze tehdy, jestliže přesáhl určitou přípustnou intenzitou takovou měrou, kterou již tolerovat nelze. Oproti tomu pravdivá informace není v zásadě způsobilá

zasáhnout do práva na ochranu pověsti právnické osoby, ledaže by byla podána takovou formou a v takových souvislostech, že zkresluje skutečnost či vyvolává dojem zkreslení skutečnosti (například svým manipulativním výběrem a seřazením), zveličuje jednotlivé okolnosti, čímž působí difamačně. Kritiku počínání určité osoby, opírající se o okolnosti, o nichž je sdělován pravdivý údaj, nelze zpravidla pokládat za neoprávněnou, a to i když v kritice bylo použito v odpovídající míře (tj. nikoli bez rozumného opodstatnění) ironizování, odsuzování a zavrňování kritizovaného počínání dotčené osoby. Zároveň je nutno i v případě uveřejnění pravdivé informace zkoumat, zda forma a způsob veřejné prezentace jsou přiměřené a zda zásah do pověsti je nevyhnutelným průvodním jevem např. výkonu kritiky, tedy zda primárním cílem kritiky není hanobení a zneuctění dané osoby. Při poměrování střetu uvedených ústavních práv rovněž nelze pominout skutečnost, zda se kritika týká záležitosti veřejného zájmu. Debata o věcech veřejných požívá velmi silnou ochranu. Svoboda projevu totiž představuje jeden ze základních pilířů demokratické společnosti, jednu ze základních podmínek jejího pokroku a rozvoje každého jednotlivce, přičemž se vztahuje nejen na informace a myšlenky, které jsou přijímané příznivě či jsou považovány za neškodné či bezvýznamné, ale i na ty, které jsou nepřijemné, zraňují, šokují nebo znepokojují. Věcí veřejnou je (kromě veškeré agendy státních institucí a činnosti osob působících ve veřejném životě) v zásadě vše, co na sebe upoutává veřejnou pozornost. Tyto veřejné záležitosti, resp. veřejná činnost jednotlivých osob, mohou být veřejně posuzovány. Stejně tak je zásadní role tisku (resp. publicistiky), jehož úkolem je šířit informace a myšlenky týkající se politických záležitostí, jakož i témat z ostatních oblastí veřejného zájmu. Nejenže úlohou tisku je šíření informací a myšlenek, veřejnost má současně právo tyto přijímat. Pro demokracii, chápanou jako vládu lidu, lidem a pro lid, je životní nutností šíření informací, myšlenek a názorů, ať už pochvalných či kritických, proto, aby byla veřejnost zásobena všemi dostupnými fakty nezbytnými pro vyvolání kvalitní debaty ve věcech celospolečenského zájmu a následného utváření názoru jednotlivců či k dosažení konsenzu o řízení a obstarávání věcí celospolečenského zájmu. Tím, že tisk (publicistika) informuje o záležitostech veřejného zájmu, zároveň upozorňuje na negativní jevy ohrožující chod demokratické společnosti; informace může být podnětem

pro adekvátní nápravu ze strany příslušných orgánů či vyvolat určité vzepětí veřejnosti vyjadřující nespokojenost s momentálním stavem, které může vést k rychlejšímu odstranění negativ. Odvolací soud v této konkrétní věci nedostatečně zohlednil požadavek rozhodovací praxe dovolacího soudu na vzájemné poměrování střetávajících se ústavně zaručených práv na zachování dobré pověsti na straně jedné a práva na svobodu projevu a na informace na straně druhé tak, aby oba konkurující si statky byly v co největší míře zachovány, což se v případě uveřejnění pravdivých skutkových tvrzení projevuje právě tím, že taková informace zásadně není způsobilá zasáhnout do práva na ochranu dobré pověsti jiného. Nelze uzavřít, že by obsah či forma uveřejnění těchto informací naplnily výjimku z uvedené zásady, tedy např. tím, že by tyto informace byly manipulativní, zkreslující nebo zveličené. Je tomu tak především proto, že informace uveřejněné o žalobkyni souvisely výhradně s jejími podnikatelskými aktivitami, popř. hospodářskými aktivitami jejího společníka, včetně informací o osudu obdobného dřívějšího projektu žalobkyně a v této souvislosti zdůrazněných mezinárodních obchodech žalobkyně či jejich zakladatelů s osobami z určitého státu. Nelze tak uzavřít, že by se jednalo o informace v kontextu věci nepatřičné, resp. že by byly primárně motivované právě záměrem žalované hanobit žalobkyni, a tedy že by s projektem žalobkyně ani vzdáleně nesouvisely. Nejvyšší soud proto dovolání vyhověl.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 3063/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. 23 Cdo 5173/2017, nález Ústavního soudu ze dne 10. 10. 1997, sp. zn. II ÚS 357/96.

Relevantní ustanovení: § 135 občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 28 Cdo 297/2023

Datum rozhodnutí: 1. června 2023

Závěr: *Povinnost dlužníka platit úroky z prodlení nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, nýbrž jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku. Tímto dnem počíná u dotčeného práva běžet promlčecí lhůta a jejím uplynutím se právo na úrok z prodlení promlčí jako celek. V případě úroku z prodlení přitom okamžik, kdy je věřitel*

objektivně s to své právo uplatnit před orgány veřejné moci, nemůže předcházet dni, kdy se dlužník dostává do prodlení se splněním peněžitého dluhu, z něhož se úrok počítá, neboť teprve tímto dnem právo na úrok z prodlení počíná vznikat. Jelikož za období předcházející prodlení dlužníka není věřitel oprávněn žádat úrok z prodlení, nelze tvrdit, že je s to uplatnit právo na úrok z prodlení před orgánem veřejné moci, a tudíž mu ohledně zmiňovaného oprávnění ani nemůže plynout promlčecí lhůta podle § 619 občanského zákoníku.

Obsah: Spor byl veden o zaplacení částky z titulu neoprávněného užívání pozemku, které nastalo poté, kdy vypršela uzavřená nájemní smlouva. Soud prvního stupně žalobě vyhověl a přiznal žalobci částku odpovídající ekvivalentu původního nájemního za období, kdy trvalo bezdůvodné užívání pozemku. Úrok z prodlení přiznal soud ode dne, kdy žalobce původní žalobu na určení výše nároku změnil na žalobu na zaplacení takového nároku. Změnu žaloby totiž soud považoval za výzvu k úhradě dluhu, jež vedla k zesplatnění nároku. Soud nevyhověl námitce žalované, že nárok na příslušenství je promlčen. Mezi účastníky totiž probíhala korespondence ohledně užívání pozemku, a tedy žalobce nemohl nabýt vědomí, že jeho nárok se již promlčuje. Odvolací soud rozsudek potvrdil. Názor žalované, že žalobce mohl své právo na zaplacení uplatnit dříve, neboť měl a mohl vědět, v jaké výši má vůči žalované právo na náhradu, není správný. Jak přiléhavě akcentoval soud prvního stupně, žalobce se nejprve domáhal určení výše náhrady za omezení vlastnického práva k předmětnému pozemku a teprve 28. 11. 2018 změnil svůj žalobní požadavek na zaplacení konkrétní částky. Až od tohoto okamžiku mu tedy začala plynout tříletá promlčecí lhůta pro uplatnění práva na úrok z prodlení ve smyslu § 619 občanského zákoníku. Žalovaná podala dovolání ve vztahu otázky promlčení práva na příslušenství (úrok z prodlení). Soudy nižších stupňů správně uzavřely, že se právo na úrok z prodlení promlčuje jako celek, avšak nesprávně stanovily den, od něhož se dané oprávnění promlčovat počíná. Podle odborné literatury je k započetí běhu promlčecí lhůty zapotřebí jednak objektivní možnost uplatnění práva ve smyslu *actionata* a jednak znalost nositele práva o okolnostech rozhodných pro uplatnění práva. Soudy nižších stupňů uzavřely, že promlčecí lhůta ohledně úroku z prodlení v předmětné věci začala plynout až dne 28. 11. 2018, kdy žalobce upravil svůj žalobní petit tak, že vznesl požadavek na úhradu konkrétní částky, avšak podle dovolatelky

byly obě literaturou uváděné podmínky splněny nejpozději 30. 10. 2017, kdy jí byl doručen žalobcův dopis, v jehož závěru se mimo jiné uvádí, že na straně žalovaného bude vznikat bezdůvodné obohacení ve výši tržního nájemného. Je tedy nepochybné, že už tehdy žalobce věděl o vznikajícím bezdůvodném obohacení. Nadto, i kdyby předmětný dopis neobsahoval zmíněný dovětek, prozrazující skutečnou znalost žalobce o vzniku bezdůvodného obohacení, bylo by nutné dovodit, že žalobce o vzniku majetkového prospěchu na straně žalované měl a mohl vědět, neboť od samého počátku spolupracoval se svým právním zástupcem. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným, neboť otázku běhu promlčecí lhůty u úroků z prodlení dosud neřešil v poměrech nového občanského zákoníku. Podle § 619 odst. 1 občanského zákoníku, jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Podle § 619 odst. 2 občanského zákoníku může být právo uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla. Z § 619 občanského zákoníku vyplývá, že zde upravená obecná promlčecí lhůta má subjektivně určený počátek, neboť počíná běžet až poté, co se oprávněná osoba dozvěděla nebo měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení. Běh uvedené lhůty tak není nezbytně spojen s vědomostí o rozhodných skutečnostech, ale i se stavem, kdy se o nich oprávněný subjekt dozvědět mohl a měl (zaviněná nevědomost), což vyjadřuje zásadu, že práva patří bdělým. Při výkladu právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 judikatura dovozovala, že povinnost dlužníka platit úroky z prodlení nevzniká samostatně (nově) za každý den trvání prodlení, nýbrž jednorázově v den, kterým se dlužník ocitl v prodlení se splněním tohoto závazku. Tímto dnem počíná u dotčeného práva běžet promlčecí lhůta a jejím uplynutím se právo na úrok z prodlení promlčí jako celek. Tento závěr rozhodovací praxe vyslovovala ve vztahu k promlčecí lhůtě podle § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, jejíž počátek byl koncipován na objektivním principu. Lze však usuzovat, že samotnou změnou pojetí obecné promlčecí lhůty ve prospěch subjektivního přístupu není jeho použitelnost zcela vyloučena. Případný nedostatek znalosti věřitele totiž může počátek subjektivní promlčecí lhůty pouze odsunout k pozdějšímu momentu,

kdy nositel práva nabude (skutečné nebo normativně konstruované) povědomí o relevantních okolnostech. I k započetí běhu obecné promlčecí lhůty dle § 619 a § 629 odst. 1 občanského zákoníku je ovšem v první řadě zapotřebí, aby věřitel své právo objektivně mohl uplatnit před orgány veřejné moci, tedy aby byla *actio nata*. V případě úroku z prodlení přitom okamžik, kdy je věřitel objektivně s to své právo uplatnit před orgány veřejné moci, nemůže předcházet dni, kdy se dlužník dostává do prodlení se splněním peněžitého dluhu, z něhož se úrok počítá, neboť teprve tímto dnem právo na úrok z prodlení počíná vznikat. Jelikož za období předcházející prodlení dlužníka není věřitel oprávněn žádat úrok z prodlení, nelze tvrdit, že je s to uplatnit právo na úrok z prodlení před orgánem veřejné moci, a tudíž mu ohledně zmiňovaného oprávnění ani nemůže plynout promlčecí lhůta podle § 619 občanského zákoníku. Dovolatelka nezpochybnila závěr soudů nižších stupňů, že se v prodlení se zaplacením náhrady za užívání pozemku ocitla až 28. 11. 2018. Pro řešený případ z toho vyplývá, že se právo na úrok z prodlení nemohlo začít promlčovat přede dnem 28. 11. 2018, od něhož se podle dovolacím soudem nepřezkoumávaného zjištění soudů nižších instancí odvíjí prodlení žalované, a to ani kdyby žalobce znal či alespoň měl a mohl znát okolnosti rozhodné z hlediska uplatnění práva na jistinu, z níž se úroky z prodlení počítají, již dříve. Dovolání proto bylo zamítnuto.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. 25 Cdo 1510/2019, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2021, sp. zn. 29 Cdo 2797/2019, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2010, sp. zn. 31 Cdo 4291/2009.

Relevantní ustanovení: § 619 občanského zákoníku.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 638/2023

Datum rozhodnutí: 27. června 2023

Závěr: *Žalobci nelze uložit v řízení, ve kterém se domáhá zdržení se rušení jeho vlastnického práva, povinnost k provedení opatření, která by vedla k dosažení a udržení žádoucího stavu. Žalobě na zdržení se rušení výkonu vlastnického práva však nelze vyhovět za předpokladu, že žalobce může v souladu s dlouhodobě respektovanými zvyklostmi provést s přiměřenými náklady vhodná opatření, které zabrání rušení výkonu jeho vlastnického práva.*

Obsah: Spor byl veden o imise spočívající ve spadu větví, listí, kůry a nažek z bříz. Zatímco soud prvního stupně žalobě vyhověl a uložil žalovaným povinnost zdržet se uvedených imisí, odvolací soud rozsudek změnil a žalobu zamítl. Odvolací soud vyšel ze zjištění, že žalobci jsou spoluvlastníky pozemků, jejichž součástí je stavba rodinného domu. Žalovaní jsou spoluvlastníky sousedícího pozemku, na kterém se v blízkosti společné hranice s pozemkem žalobců nacházejí 4 břízy bělokoré o výšce cca 18 až 21 m. Na pozemky žalobců dopadají z uvedených 4 bříz nečistoty (především jehnědy, drobné větvičky a listí). Tyto nečistoty způsobují ucpávání svodů okapů na domě žalobců a lapačů nečistot (tzv. gajgrů). V případě silného deště dochází k výtoku dešťové vody revizní klapkou na povrch a k zatékání do domu žalobců. Část nečistot z bříz se rovněž dostala pod střešní krytinu domu žalobců. Odvolací soud vzal rovněž za prokázané, že v místních poměrech příslušné městské části nebyla zjištěna obdobná lokalita, ve které se tak vysoké břízy nachází v takovém množství a v takové blízkosti rodinného domu, jako tomu je v projednávané věci. Odvolací soud posuzoval, zda imise ve smyslu § 1013 odst. 1 občanského zákoníku vnikají na pozemek žalobců v míře nepřiměřené místním poměrům a současně podstatně omezují obvyklé užívání pozemku. Přihlédl i k tomu, že nečistoty, které spadají na dům žalobců, konkrétně do okapů, způsobují při dešti jejich ucpávání. To má za následek výtok dešťové vody na povrch (chodník u rodinného domu žalobců) a pravděpodobně i zatékání vody do rodinného domu žalobců. Uvedl, že se v dané lokalitě jedná co do druhu stromů, jejich velikosti a umístění v blízkosti společné hranice sousedních pozemků (a zejména stavby rodinného domu žalobců) o výjimečnou situaci, která zde není obvyklá. Odvolací soud však dospěl k závěru, že tyto imise podstatně neomezují obvyklé užívání pozemku žalobců, na němž se nachází rodinný dům. Uvedl, že důsledky spojené s vnikáním imisí lze vyřešit pomocí „chráničů okapů“. Podle odvolacího soudu se jedná o opatření, „které může při vhodném výběru pomoci zachytit většinu nečistot spadajících do okapů na rodinném domě žalobců (k čemuž jsou konstrukčně určeny), a po žalobcích lze v současné době spravedlivě požadovat, aby takovou ochranu na svou nemovitost nainstalovali, a to i na vlastní náklady a údržbu, která bude z povahy věci snadnější a efektivnější, než pravidelné čištění gajgrů. V dovolání žalobci napadli úvahu, že vnikání

imisi spadem listí, nažek a větví na pozemky žalobců podstatně neomezuje obvyklé užívání těchto pozemků. Namítli, že nejsou povinni „činit opatření“, natož opatření vhodné, směřující k vyřešení daného problému. Poukazují rovněž na skutečnost, že samotné čištění chráničů okapů může být mnohem více problematické než následné čištění „gajgrů“. V této souvislosti považují v ustálené rozhodovací praxi za nevyřešenou právní otázku, zda lze po žalobcích spravedlivě požadovat, aby si zajistili ochranu vlastnického práva před imisemi instalací chráničů okapů na vlastní náklady. Nejvyšší soud dovolání vyhověl. Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na řešení právní otázky, zda imise spadem listí, nažek a větví ze vzrostlých stromů (bříz bělokorých) nacházejících se na pozemku žalovaných vnikají na pozemek žalobců v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání jejich pozemků. Obtěžování imisemi představuje takový výkon vlastnického práva k věci, jehož důsledky přesahují věc samu, a působí buď na jiné osoby, anebo na věci ve vlastnictví jiného, a to prokazatelně negativně. Obtěžování je třeba chápat objektivně, tj. z hlediska obvyklých společenských názorů, přičemž každý je povinen snášet imise z obyčejného, normálního užívání věci. Ve vztazích mezi vlastníky sousedních pozemků dochází nikoliv výjimečně k tomu, že užívání pozemku některého z vlastníků se projevuje v poměrech druhého vlastníka způsobem považovaným za obtěžující. Ne každé takové „obtěžování“ však zakládá oprávnění bránit se proti němu imisní žalobou. Tato možnost je dána dotčené osobě toliko tehdy, když se jedná o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům. Zda o takový případ jde, či nikoliv, je nutné posoudit vždy podle okolností konkrétního případu s přihlédnutím ke všem skutečnostem, které v této souvislosti vyjdou v řízení najevo. Pokud zákon a rozhodovací praxe hovoří o zákazu obtěžování nad míru přiměřenou poměrům, mají na mysli jak poměry místní, tak poměry druhové (např. při obtěžování provozem restaurace se přihlíží jak k poměrům v místě, tak i k poměrům obecně daným při provozu určitého druhu restaurací). Stanovení toho, zda jde o obtěžování nad míru přiměřenou poměrům, je věcí soudcovského uvážení. Soud však má vždy zjistit, jaká míra obtěžování nepřekračuje přiměřené poměry jak v daném typu lokalit, tak i v konkrétním místě; bude-li však obvyklá míra obtěžování hlukem v daném místě vyšší, než je míra obvyklá v jiných obdobných

lokalitách (např. v obytných sídlištích), přičemž tato vyšší míra bude způsobena jednáním, pro které není území v takových lokalitách určeno (např. hlučné hudební produkce v obytné zástavě či v její blízkosti), bude pro posouzení věci rozhodující nižší míra obtěžování obvyklá v obdobných místech; místní zvyklosti v tomto případě nejsou rozhodující. Pokud by se totiž hranice mezi přípustným a nepřípustným obtěžováním měla určovat jen podle poměrů v daném místě a čase a ne podle poměrů, které jsou žádoucí a které by měly přetrvávat, nebylo by možné domáhat se úspěšně ochrany podle § 1013 občanského zákoníku. Občanský zákoník výslovně zakazuje obtěžování imisemi, tedy konání toho, co působí, že imise vnikají na pozemek jiného vlastníka, a to v míře nepřiměřené místním poměrům (zde jde o poměry existující v místě), a které podstatně omezují obvyklé užívání pozemku (tedy užívání obvyklé v jiných podobných místech, zde jde o poměry druhové). Zákon tu používá neurčité pojmy a posouzení dané věci je vždy do značné míry na úvaze soudu. Z ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu rovněž vyplývá, že nelze žalobci uložit v řízení, ve kterém se domáhá zdržení se rušení jeho vlastnického práva, povinnost k provedení opatření, která by vedla k dosažení a udržení žádoucího stavu. Žalobě na zdržení se rušení výkonu vlastnického práva však nelze vyhovět za předpokladu, že žalobce může v souladu s dlouhodobě respektovanými zvyklostmi provést s přiměřenými náklady vhodné opatření, které zabrání rušení výkonu jeho vlastnického práva. V posuzované věci odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně a žalobu na zdržení se rušení výkonu vlastnického práva žalobců imisemi zamítl. Vyložil, že imise spadem listí, nažek a větví ze 4 bříz bělokorých nacházejících se na pozemku žalovaných jsou sice nepřiměřené místním poměrům, ale podstatně neomezují obvyklé užívání pozemku žalobců. Vyšel přitom z toho, že instalace chráničů okapů, kterou mohou provést žalobci, představuje opatření, které může při vhodném výběru pomoci zachytit většinu nečistot spadajících do okapů na rodinném domě žalobců (k čemuž jsou konstrukčně určeny), a po žalobcích lze v současné době spravedlivě požadovat, aby takovou ochranu na svou nemovitost instalovali, a to i na vlastní náklady a údržbu, která bude z povahy věci snadnější a efektivnější než pravidelné čištění gajgrů. Tato úvaha odvolacího soudu v dovolacím přezkumu neobstojí. Předně nelze právně přezkoumat závěr odvolacího

soudu, že instalace chráničů okapů provedená žalobci představuje vhodné opatření, které by vedlo k dosažení a udržení žádoucího stavu (to například i s ohledem na zjištění, že část nečistot z bříz se dostává pod střešní krytinu domu žalobců), jelikož takový závěr není spojen s žádnými skutkovými zjištěními. Je totiž nutné posoudit, zda se jedná o opatření proveditelné a vhodné, a to i s přihlédnutím k důsledkům spojeným s instalací těchto chráničů (kupř. mělo by být v takovém případě zohledněno, jakým způsobem by docházelo k čištění chráničů okapů nebo jaké důsledky by měla instalace těchto chráničů na odtok dešťové vody ze střechy stavby rodinného domu žalobců). Jedná se o posouzení skutečností, které musí být podloženy konkrétními skutkovými zjištěními (a mohou vyžadovat i odborné posouzení) a nemohou být nahrazeny pouhou úvahou soudu.

Související judikatura: rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3940/2014, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3859/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 2. 2023, sp. zn. 22 Cdo 3552/2021, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 1629/99.

Relevantní ustanovení: § 1013 občanského zákoníku.

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu České republiky III. ÚS 76/23

Datum rozhodnutí: 25. července 2023

Závěr: Právní účinky oznámení usnesení o zastavení trestního stíhání ve smyslu § 137 tr. řádu ve spojení s § 172 téhož zákona nastávají až doručením opisu tohoto usnesení osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, nikoliv vyhlášením v přítomnosti toho, komu je třeba usnesení oznámit.

Obsah: V řízení před trestními soudy byl stěžovatel rozsudkem soudu prvního stupně uznán vinným několika závažnými trestnými činy a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání sedmi let. K odvolání státního zástupce byl rozsudek zrušen odvolacím soudem a trestní stíhání bylo zastaveno, neboť trest, k němuž mohlo trestní stíhání vést, je zcela bez významu vedle trestu, který byl stěžovateli pro jiný trestný čin již uložen. Rozhodnutí

vrchního soudu bylo oznámeno vyhlášením ve veřejném zasedání dne 24. 8. 2022 a jeho písemné vyhotovení bylo stěžovateli doručeno dne 4. 10. 2022. Dne 7. 10. 2022 byla krajskému soudu doručena žádost stěžovatele o projednání zastaveného trestního stíhání. Vrchní soud napadeným usnesením rozhodl podle § 257 odst. 3 tr. řádu *a contrario*, že se v odvolacím řízení v části, ve které bylo trestní stíhání stěžovatele zastaveno, nepokračuje. Rozhodnutí odůvodnil zjištěním, že stěžovatel své prohlášení o tom, že trvá na pokračování v trestním stíhání, učinil až po uplynutí zákonem k tomu určené lhůty, která započala následující den po vyhlášení usnesení dne 25. 8. 2022 a skončila dne 29. 8. 2022. Stěžovatel tento závěr považoval za odporující jeho právu na spravedlivý proces, neboť prohlášení o tom, že obžalovaný trvá na pokračování trestního stíhání, má obdobné účinky jako odvolání. Právní účinky oznámení „běžného“ usnesení o zastavení trestního stíhání ve smyslu § 137 tr. řádu ve spojení s § 172 téhož zákona nastávají až doručením opisu tohoto usnesení osobě, které se přímo dotýká, nikoliv vyhlášením v přítomnosti toho, komu je třeba usnesení oznámit. Očekával proto, že vrchní soud bude postupovat shodně jako v případě podání opravného prostředku do usnesení. Vrchní soud se k ústavní stížnosti vyjádřil tak, že rozhodnutí o zastavení trestního stíhání není spojeno s negativními účinky pro stěžovatele, neboť se jeho trestní stíhání pro konkrétní uvedené skutky dál nevede. Pokud stěžovatel se zastavením trestního stíhání nesouhlasil, mohl usilovat o zproštění obžaloby tím, že by podle § 257 odst. 3 tr. řádu prohlásil, že trvá na projednání věci, a to již při samotném veřejném zasedání po vyhlášení rozhodnutí nebo v třídní lhůtě od jeho vyhlášení. Toto prohlášení není opravným prostředkem a není pro něj požadováno odůvodnění. Na rozdíl od stížnostního řízení soud vydá bez dalšího usnesení o pokračování v trestním řízení, přičemž původní usnesení o zastavení trestního stíhání tím pozbude účinnosti. V dalším řízení pak není soud vázán zákazem reformace *in peius*. Ustanovení § 227 tr. řádu omezuje soud pouze v tom směru, že za trestný čin, jímž byl obžalovaný uznán vinným, mu nelze uložit trest. Má za to, že senát, kterému byla předmětná věc krajského soudu přidělena k projednání a rozhodnutí, postupoval v souladu s trestním řádem, přičemž neporušil žádné ústavní právo stěžovatele. Ústavní soud stížnosti vyhověl.

Podle § 257 odst. 1 písm. c) tr. řádu odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část

zruší a v rozsahu zrušení trestní stíhání zastaví, shledá-li, že je tu některá z okolností, jež by odůvodňovaly zastavení trestního stíhání soudem prvního stupně (§ 223 odst. 1 a 2 tr. ř.). Podle odstavce třetího citovaného ustanovení se však v odvolacím řízení, ve kterém bylo zastaveno trestní stíhání z některého důvodu uvedeného v odstavci 2, pokračuje, prohlásí-li obviněný do tří dnů od doby, kdy mu bylo usnesení o zastavení trestního stíhání oznámeno, že na projednání věci trvá, o tom je třeba stěžovatele poučit. Komentářová literatura k § 257 odst. 3 tr. řádu i praxe vychází z toho, že obžalovaný nemusí být spokojen s takovým výsledkem svého trestního stíhání a může usilovat o zproštění obžaloby. Prohlášením obžalovaného o tom, že trvá na projednání zastavené věci, trestní stíhání pokračuje v tom stadiu, kde bylo předtím zastaveno. Odvolací soud o tom vydá usnesení o pokračování v trestním stíhání. Usnesení o zastavení trestního stíhání se tím neruší, pozbývá pouze účinnosti. Odvolací řízení pak proběhne podle obecných zásad s tou výjimkou, že obžalovanému nemůže být uložen trest. Obžalovaný má právo učinit takové prohlášení v jakékoli formě obecně stanovené pro podání, a to do tří dnů od oznámení (§ 137 tr. ř.) usnesení o zastavení jeho trestního stíhání. Z nálezkové judikatury Ústavního soudu vztahující se k § 137 tr. řádu mimo jiné vyplývá, že pokud je třeba soudní usnesení písemně vyhotovit s obsahovými náležitostmi podle § 134 odst. 1 a 2 tr. řádu, lze účinky oznámení takového usnesení podle § 137 odst. 1 tr. řádu spojovat až s doručením jeho opisu osobám podle věty první téhož ustanovení, resp. podle § 137 odst. 2 téhož zákona obhájci osoby, proti níž se řízení vede, a to bez ohledu na

předchozí vyhlášení takového usnesení v přítomnosti uvedených osob. Lhůta k podání stížnosti podle § 172 tr. řádu počíná běžet až doručením opisu usnesení všem oprávněným osobám. I právní účinky oznámení usnesení o zastavení trestního stíhání ve smyslu § 137 tr. řádu ve spojení s § 172 téhož zákona nastávají až doručením opisu tohoto usnesení osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět, nikoliv vyhlášením v přítomnosti toho, komu je třeba usnesení oznámit. Se závěry vrchního soudu Ústavní soud nesoehlasil, neboť z něj plyne požadavek, aby žádost na pokračování v zastaveném trestním stíhání byla podána již v době, kdy stěžovateli nebyly známy podrobné důvody, pro něž bylo v odvolacím řízení na rozdíl od soudu prvního stupně (který stěžovatele zprostil dvou skutků s tím, že se nestaly) trestní stíhání pro tyto skutky zastaveno a které zjistil teprve z písemného vyhotovení rozhodnutí. V případě stěžovatele lze uzavřít, že třídní lhůta pro učinění prohlášení stěžovatele, že na projednání věci trvá, neuplynula 29. 8. 2022, jak uvedl vrchní soud v napadeném rozhodnutí, ale její konec připadl na 7. 10. 2022.

Související judikatura: nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 389/09 ze dne 4. 3. 2010, nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 3588/22 ze dne 26. 1. 2023, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012 sp. zn. 7 Tz 112/2011.

Relevantní ustanovení: § 257 odst. 1 písm. c), odst. 3 trestního řádu, § 137 a § 173 trestního řádu, čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Zpracoval: Jan Tryzna